

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΣ-ΟΔΗΓΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΠΑΛΛΙΟΣ
ΚΑΙ Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΙΤΡΟΥΣ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ Β΄

Ἡ σπουδὴ πού ἀκολουθεῖ δὲν ἔχει ἀξιώσεις ἱστορικοῦ σημειώματος· εἶναι μιὰ ἀπλὴ πληροφόρηση, καὶ ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ διασώσει ἀπὸ τὴ λήθη ὀρισμένα στοιχεῖα, πού δὲν ἔχουν βέβαια ἀπὸ μόνα τους ἰδιαίτερη βαρῦτητα, ἀλλὰ πού θὰ μπορούσαν ἴσως, σὲ συσχετισμὸ καὶ κάτω ἀπὸ μιὰν εὐρύτερη θεώρηση τῶν πραγμάτων, νὰ ἀποκτήσουν ἐνδεχομένως κάποια οὐσιαστικότερη σημασία, καὶ νὰ ἀξιοποιηθοῦν ἔτσι σύμμετρα ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς ἐρευνητές.

Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀναφέρονται κυρίως στὸ πραγματικὸ ἐπώνυμο τοῦ γνωστοῦ ὡς Σταύρου Μπάλλ(λ)ια ἢ Μπάλλιου, Ναουσαίου μακεδονομάχου-ὀδηγοῦ, καὶ στὸ συγγενικὸ ἐξ αἵματος δεσμὸ του μὲ τὸν ἐπίσκοπο Κίτρους Θεόκλητο Β΄¹, καθὼς καὶ στὴν καταγωγὴ τοῦ τελευταίου ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Νάουσας.

Οἱ σχετικὲς μὲ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ πληροφορίες εἶναι καθ' ὅλα ἀξιόπιστες καὶ προέρχονται ἀπὸ γραπτὲς πηγές καὶ ἔμμεσες προφορικὲς μαρτυρίες: α) τοῦ Ναουσαίου κτηματῆ καὶ μόνιμου δημογέροντα ἐπὶ τουρκοκρατίας Γεωργίου Γιαννόπουλου ἢ Γκούγκουρα² τοῦ Χριστοδούλου³ καὶ τῆς Ἑλισάβετ (1863;—1957), β) τῆς συζύγου του Θεοφανῆς, θυγατέρας τοῦ Ἀδάμου Στέφου καὶ τῆς Ἀναστασίας, τὸ γένος Παπανάννου ἢ Παπαϊωάννου (1874-1956), καὶ γ) τῶν τεσσάρων παιδιῶν τους Ὀλυμπιάδας Σιώπη, Ἰωάννη, Σταύρου καὶ Εὐρυδίκης Ἀγγέλου.

Εἰδικότερα γραπτὲς πηγές, πού χρησιμοποιοῦνται ἐδῶ, εἶναι δυὸ πρόχειρα σημειώματα τοῦ Ἰωάννη Γιαννόπουλου τοῦ Γεωργίου (συνταξιούχου δασκάλου, πού πέθανε τὸ 1972), καθὼς καὶ ἓνα ἀντίγραφο ἐπιστολῆς τῆς μητέρας του Θεοφανῆς, πού φαίνεται ὅτι ἔστειλε στὸ θεῖο τῆς ἐπίσκοπο Θεόκλητο Παπαϊωάννου (μικρότερο ἀδελφὸ τῆς μητέρας τῆς Ἀναστασίας).

Τὸ πρῶτο σημείωμα εἶναι καταχωρισμένο στὸ κάτω περιθώριο τῆς σελ.

1. Μητροπολίτης Κίτρους Βαρνάβας Τζωρτζάτος, Ἐγκόλπιον Ἡμερολόγιον ἔτους 1984, ἐν Κατερίνῃ, ἔτος ΚΘ', σ. 28.

2. Θ. Χ. Σαμαρᾶ, Στοῦ Βερμίου τὴν ἀντάρα, Ἀθήνα 1966 (καὶ 2η ἔκδ. 1977), σ. 245· τῆς Ἰδίας, Στὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, Θεσσαλονίκη 1969 (ἔκδ. Ἐταιρ. Μακεδ. Σπουδῶν), σ. 100· ἔφημ. «Μακεδονία», φ. 17162/24-2-1970, σ. 2.

3. Γ. Χ. Χιονίδης, Ζητήματα ἰδιοκτησίας-φορολογίας καὶ διώξεις στὴ Νάουσα στὰ χρόνια 1870-1877, «Μακεδονικά» 19 (1979) 111 καὶ 117.

515 σ' ένα αντίτυπο του βιβλίου της Π. Σ. Δέλτα, Στά Μυστικά του Βάλτου (7η έκδ. 1968 της «Ἐστίας»), και γράφει σὲ τρεῖς σειρές:

Σταῦρος Ἀδάμου Στέφου ἢ Μπάλιας. Ἀπὸ τῆ Νιάουστα: ὑπερέτησε ὡς ὁδηγὸς τῶν Σωμάτων μέχρι τὸ 1908 ὅτε φυλακίστηκε στὴν Βέροια ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Γιάννης Γ. Γιαννόπουλος.

Τὸ δεύτερο ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ φύλλα τετραδίου (τρεῖς σελίδες), εἶναι πολὺ πρόχειρα καὶ ἀκατάστατα γραμμένο, καὶ βρέθηκε καταχωνιασμένο στὸ τέλος τοῦ ἴδιου βιβλίου της Π. Δέλτα. Ἐπιγράφεται «Φῶς στὸ σκοτάδι», κι αὐτὸς ὁ τίτλος φαίνεται νὰ δείχνει πὼς ὁ συντάχτης τοῦ σημειώματος, ὡς τὴν ὥρα ποὺ διάβασε—τὰ Χριστούγεννα ἴσως τοῦ 1969—τὸ βιβλίο «Στά Μυστικά τοῦ Βάλτου», δὲ γνώριζε νὰ ὑπάρχει καμιὰ ἐντυπιμεία γιὰ τὸ θεῖο του Μπά(λ)ια.

Μεταφέρεται κι αὐτό, ὅπως εἶναι, μὲ κάποια σχόλια μονάχα καὶ ὑπομνήματα στὰ σημεία ἐκεῖνα, ὅπου κρίνεται ἀναγκαῖο, γιὰ τὴν καλύτερη κατανόηση τοῦ κειμένου:

Φῶς στὸ σκοτάδι!

Βιογραφικὸ σημεῖωμα τοῦ Σταύρου Ἀδάμου Στέφου ἢ Μπάλλια.

Νιουστιανὸς στὴν καταγωγή του, ὑπερέτησε ὡς ὁδηγὸς τῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων τὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα ἀπὸ τὸ 1903 ἕως τὸ 1908 πιστὰ ἀφωσιωμένος στὰ ἰδανικά της σκλαβωμένης ὑπὸ τὸν τούρκικο ζυγὸ πατρίδος του, τῆς Νιάουστας.

Ἡ Πηγελόπη [Π] Δέλτα, στὸ βιβλίο της «Στά Μυστικά τοῦ Βάλτου» στὶς σελίδες 515, 516, 522, 524 καὶ 525 ἀναφέρεται στὴν δοῦσι τοῦ ἀειμνήστου θείου μου. [Μά] ἀλλὰ λόγῳ πλημελῶν πληροφοριῶν της κάπως ἀδικεῖ τὸν φλογερὸ ἀγωνιστὴ Σταῦρο Ἀδάμου Στέφου ἢ Μπάλια, διότι:*

Ὁ ἀειμνήστος Καπετὰν Ἄγρας, ὅταν θέλησε ν' ἀνταποδώσει τὴν ἐπίσκεψή του στοὺς Βουλγάρους Κομιτατζῆδες ὑπὸ τὸν Ζλατὰν ἀπετάνθη νὰ τὸν συνοδεύσει καὶ ὁ Σταῦρος Ἀδάμου Στέφος ἀλλὰ ὁ θεῖος μου—σὰν καλὸς ψυχολόγος καὶ βαθὺς γνώστης τῆς δολιότητος τῶν Βουλγάρων—τὸν ἀπέτρεψε καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Κ. Ἄγρα νὰ παραιτηθῆ αὐτῆς τῆς ἄσκοπης ἐπίσκεψής του. Τελικὰ ὁ Ἄγρας ἐπέμεινε στὴν πραγματοποίησι τῆς ἐπισκέφώς του αὐτῆς. Πῆρε ὡς ὁδηγὸς του τὸν Ζαφεῖρη Λόγγο (ἀργότερα συμπέθερον τοῦ θείου μου)¹ καὶ τὸν Ἀντώνη Μίγγα. Αὐτοὶ μόνον συνώδευσαν τὸν Καπετὰν Ἄγρα στὴν ἐπίσκεψή του.

* ἦταν ἀδελφὸς τῆς ἀειμνήστου Μητρός μου Φανούλας Γ. Γιαννοπούλου ἢ ὁποῖα ὡς ἡ πλέον μορφωμένη τῆς οἰκογενείας Ἀδάμου Στέφου προσέφερε ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες στὸν Ἄγωνα τῶν Ρωμιῶν κατὰ τῶν Τούρκων τοῦ 1903-1908.

1. Στὸ σημεῖο αὐτὸ διευκρινίζεται ὅτι πράγματι, κατὰ τὴ συνήθεια τῆς ἐποχῆς ἐκεῖ-

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ζλατὰν ἐχορημάτισε ὑπάλληλος τοῦ Ζαφείρη Λόγγου, ἀπὸ αἰσθήματα συμπαθείας πρὸς αὐτόν, τὸν Ζ. Λόγγο καὶ Α. Μίγγα τοὺς ἄφισε ἐλεύθερους καὶ κράτησε ὡς αἰχμάλωτό του μόνο τὸν καπετὰν Ἄγρα. Καὶ ὁ μὲν Ζ. Λόγγος ἐπέστρεψε ἀμέσως, ὁ δὲ Ἄ. Μίγγας προτίμησε νὰ ἀκολουθήσῃ μέχρι θανάτου τὸν ἀείμνηστο ἀρχηγό του.

σ. 2

Ὁ ἀείμνηστος θεῖος μου ὑπῆρξε ὁ φόβος τῶν Τούρκων στὴν Νιάουστα.

Στὴν Μάχη τῆς Χοντροσύγκλας τὴν ὑπὸ τὸν καπετὰν Ἀκρίτα προδομένοι κυκλώθηκαν ἀπὸ πολυάριθμο τουρκικὸ Στρατό. Στὴν πολύωρη μάχη σκοτώθηκαν 13 δικοί μας¹. Ὁ ἀείμνηστος θεῖος μου γιὰ μιὰ στιγμή ἀντιλαμβάνεται ὅτι πέφτει τὸ κεμέρι μὲ 8 ὀκάδες χρυσὲς τούρκικες λίρες ἀπὸ τὸν Καπετὰν Ἀκρίτα². Μὲ πραγματικὸ κίνδυνο τῆς ζωῆς του, τὸ περισυλλέγει καὶ ἀφοῦ κόπασε ὁ Σάλλος τῆς Μάχης, ἄθικτο τὸ παραδίδει στὸν Ἀρχηγό του, ὁ ὁποῖος εἰς ἀνταμοιβή τοῦ ἔδωσε 1 λίρα καὶ τοῦ εἶπε: Στανυρή, δὲν ἔπρεπε νὰ ριποκινθύνεψης γιὰ τὰ χρήματα, παρὰ ἔπρεπε νὰ φυλάξης καλλίτερα τὴν ζωή σου.

Οἱ ἀμίληκτοι ἀγῶνες του ἐναντίον τῶν Τούρκων κυρίως τὸν ἔφεραν διαρκῶς ἀντιμέτωπό τους. Τὸ 1907/τὸν συνέλαβαν, τὸν μετήγαγαν δεμένον στὴν Βέροια, τὸν δίκασαν καὶ ἐξέτισε ποινὴ φυλακίσεως 1 ἔτους στὶς ὑγρὲς καὶ σκοτεινὲς φυλακὲς τῆς Βέροιας. Ἔτσι φυσικὸ ἦταν ν' ἀρρωστήσῃ βαρῶς καὶ διετάχθη ἢ ἀποφυλάκισίς του ὡς ἐτοιμοθανάτου, καὶ τὸν μετέφεραν οἱ οἰκεῖοι του στὸ σπῆτι τοῦ ὄπου σὲ 3 μῆνες πεθαίνει³.

σ. 3

Ἐτάφη δημοσίᾳ δαπάνη μὲ χρηματοδότησι τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Θεσ/νίκης μὲ κηδεῖα πρώτης τάξεως καὶ μὲ πάνδημο συμμετοχὴ τῶν Ἑλλήνων Νιάουστας.

νης, ὅταν γεννήθηκε ἡ κόρη τοῦ Σταύρου Μπάλλιου, ἡ Ἀρετὴ, τὴν εἶχαν ἀρραβωνιάσει οἱ γονεῖς της μ' ἓνα γιό τοῦ Ζ. Λόγγου, τὸν Κώστα· ὁ ἀρραβῶνας ὅμως αὐτός, μὲ τὸ θάνατο τοῦ Μπάλλιου τὸ 1908, διαλύθηκε, καὶ ἡ Ἀρετὴ παντρεύτηκε ἀργότερα κάποιον Χρήστο Τέμα καὶ ζεῖ τώρα στὴν Ἀμερικὴ.

1. Ὑπενθυμίζεται ὅτι σύμφωνα μὲ τὸν Α. Κ. Ἀνεστόπουλο, Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν 1903-1908, τ. Α΄, Θεσσαλονίκη 1965, ἔγιναν δυὸ μάχες στὴ θέση «Χοντροσοῦβλα», ἢ μία στὶς 15-6-1904, ὅποτε καὶ «ἐφονεύθησαν 12 Ἕλληνες ἀντάρται» (σ. 431-432), καὶ ἡ ἄλλη στὶς 12-10-1906 μὲ ἀρχηγό τὸν Καπετὰν Ροῦβα (σ. 439), ἀλλὰ κατὰ τὴ Θ. Χ. Σαμαρά, Στοῦ Βερμίου τὴν ἀντάρτα, σ. 162-167, οἱ 13 Ἕλληνες ἀντάρτες (καὶ ὄχι 12) ἔπεσαν στὴ μάχη τῆς Χοντροσοῦγκλας ὑπὸ τὸν Καπετὰν Ροῦβα (Γ. Κατεχάκη).

2. Ὁ Θ. Γ. Κανελλόπουλος, Καπετὰν Ἄγρας, Τέλλος Ἀγαπηνός, Ἐθνομάρτυς (1880-1907), Ἀθῆναι 1958, σ. 46, σημ. 1, γράφει ἀνάμεσα στ' ἄλλα γιὰ τὸν Καπετὰν Ἀκρίτα: «Πολλὰ προσέφερε στὴν πατρίδα μὲ τὸ σπαθί, τὴν πέννα, τὴ διπλωματικὴ του μαεστρία, τὸ χρῆμα τῆς μεγάλης του περιουσίας».

3. Θ. Χ. Σαμαρά, Στὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, σ. 157· τῆς Ἰδίας, Στοῦ Βερμίου τὴν ἀντάρτα, σ. 149, ὅπου: «Γιὰ μέρες πάλαιψε ἡ σιδερένια κράση του, μὰ στὸ τέλος ἐκκλῆσε τὰ μάτια τὸ ἄφοβο παλικάρι...».

Ὁ προσφιλὴς μοι ἀδελφὸς Σταῦρος ἦλθε τεθλιμμένος ἐκεῖθεν¹, ἐπειδὴ πάλιν σᾶς εἶχον καταλάβει αἱ δόλαι τοῦ πάθους σας². ἡ εἶδησις αὕτη ἐλόπισε τὰς καρδίας ἀπάντων ἡμῶν καὶ δεόμεθα ἅπαντες τῷ ὑψίστῳ, οὐχὶ ἐκ τῶν χειλέων, ἀλλ' ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, ὅπως σᾶς ἀπαλάξῃ ὅσον τάχιστα ἀπὸ τοιοῦτον πάθους, αἵτινες εὐχαί μας, ἐὰν εἰσηκούοντο μέχρι τοῦδε, οὐδέποτε ἤθελες ἀσθενήσῃ, οὔτε ἤθελες δοκιμάσῃ τοιούτους πόνους. Ἐρρυνώντες λοιπὸν καὶ δεικνύοντες τοὺς τοιούτους πόνους σου μᾶς ἔδωσαν καὶ ἐν ἰατρικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἐξῆς· νὰ πάρητε βογιὰ καὶ νὰ τὴν θερμαίνεται εἰς τὸ τιγάνι καὶ ἀφ' οὗ θερμανθῇ καλὰ νὰ εἶνε ὡσὰν τιγανισμένη, καὶ ἔπειτα νὰ τὴν σβύσῃτε μὲ ῥακὴ 40 γραδῶν.

Ταῦτα σᾶς γράφει ἡ δεομένη νυχθημερὸν ὑπὲρ τῆς μακροήμερου ὑγείας σας, καὶ ἐγνωμονοῦσα διὰ βίου ταπεινὴ σας ἀνεψιά.

Φανοῦλα Ἀδ. Στέφου

Ἐν Ναούσῃ τῇ 25ῃ Μαρτίου 1898.

Διασταυρώνοντας, λοιπὸν, γραπτὲς πηγὲς καὶ ἔμμεσες προφορικὰς μαρτυρίαις ἔχομε ἀβίαστα τὰ παρακάτω συνοπτικὰ στοιχεῖα:

Α΄. Ὁ ἀπὸ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὀρους (1877-1879), Πολυανῆς (1879-1885) καὶ Πέτρας (1885-1896)³, ἐπίσκοπος Κίτρος (1896-1904)⁴ Θεόκλητος ὁ Β΄:

1) Ἦταν ὁ 14ος στὴ σειρά ἱερωμένος σὲ μιὰ ὀλόκληρη συνέχεια ἀπὸ γενιὲς παπάδων καὶ τὸ ἐπώνυμό του (Παπανάννου ἢ Παπαῖωάννου) προῆλθε ἀπὸ τὸν πατέρα του Ἰωάννη, ἱερέα (Παπα-Νάννο), ποὺ ὑπηρέτησε σὲ χωριά τῶν Βοδενῶν, ὅπου καὶ εἶχε σημαντικὴ ἐθνικὴ δράση. Μιὰ φορὰ μάλιστα—χειμῶνα καιρὸ, ὅπως λέγεται—κινδύνεψε νὰ δολοφονηθεῖ ἀπὸ Τούρκους καὶ Βουλγάρους ποὺ συνωμοτοῦσαν ἐναντίον του· ἀλλὰ εἶχε εἰδοποιη-

1. Προφανῶς ὁ Σταῦρος Στέφου-Μπάλλιος εἶχε ἐπιστρέψει τότε ἀπὸ τὴν Κατερίνη, ὅπου διέμενε ὁ θεῖος του Θεόκλητος ὡς ἐπίσκοπος Κίτρος (1896-1904).

2. Σχετικὰ μὲ τὴ χρόνια καὶ ὀδυνηρὴ σωματικὴ ἀσθένεια τοῦ (ἀπὸ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὀρους, Πολυανῆς, καὶ Πέτρας) ἐπισκόπου Κίτρος Θεοκλήτου Παπαῖωάννου, ποὺ ἐπηρεάσε ἀρνητικὰ καὶ σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν κοινωνικὴ του συμπεριφορά, βλ. Α. Α. Ἐγγελοπούλου, Ἡ συμβολὴ τῆς Ἐπισκοπῆς Πέτρας εἰς τὰ ἐθνικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς περιοχῆς Ὀλύμπου (1890-1896), «Μακεδονικά» 14 (1974) 64, σημ. 1, καὶ τοῦ Ἰδίου, Ἡ ἐπισκοπικὴ Σύνοδος τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ ἡ σημασία αὐτῆς σήμερον, «Θεολογία» 48 (1977) 803 καὶ 820.

3. Χ. Γ. Ἀνδρεάδης, Ὁ Κίτρος Θεόκλητος, «Μακεδονικά» 19(1979) 254 καὶ 256-257.

4. Α. Α. Γλαβίνας, Ἐπίσκοποι Κίτρος κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν, «Μακεδονικά» 18 (1978) 89.

θει ἔγκαιρα ἀπὸ μιᾶ Τουρκάλα, πὸν θυμόταν τὶς πολλὲς ἀγαθοεργίες τοῦ Παπα-Νάννου, κι ἔτσι ἔλαβε τὰ μέτρα του καὶ σώθηκε κι αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του.

2) Εἶχε δυὸ ἀδελφές, τὴν πρωτότοκη Ἀναστασία, σύζυγο τοῦ Ναουσαίου Ἀδάμου Στέφου, καὶ μιὰ ἄλλη μικρότερη, τὴν Ἑλένη, πὸν παντρεύτηκε ἕναν Ἑδεσσαῖο σιδηροδρομικό, Καλτσιάντση στὸ ἐπίθετο, κι ἀπόκτησε μαζί του δυὸ γιούς (τὸ Βάντση καὶ τὸ Χριστόφορο).

3) Γεννήθηκε βέβαια στὴν Πρεμπόδιστα (Σωσάνδρα) τῆς Καρατζόβας (Ἀλμωπίας)¹, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι τυχαῖο καὶ συμπτωματικό, καὶ ὀφείλεται στὴ φύση τῆς ἐργασίας τοῦ πατέρα του, πὸν ὡς ἱερέας μετακινιόταν κατὰ καιροὺς κι ἀνάλογα μὲ τὶς παρουσιαζόμενες ἀνάγκες σὲ διαφορετικὲς θέσεις· γιὰτὶ οἱ ρίζες του ἦταν ἀπὸ τὴ Νάουσα.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Παπα-Νάννου καταγόταν πράγματι ἀπὸ τὴ Νάουσα, καὶ ὀρθότατα ἐπομένως σημειώνεται ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς ἐρευνητῆς² ὡς τόπος καταγωγῆς τοῦ Θεοκλήτου Παπαϊωάννου ἢ πόλη τῆς Νάουσας· κι αὐτὸ φαίνεται νὰ δείχνει καὶ τὸ γεγονός ὅτι, μετὰ ἀπὸ τὰ κοινὰ γράμματα, πὸν διδάχτηκε ἀπὸ τὸν πατέρα του στὴν Πρεμπόδιστα—σύμφωνα μὲ τὰ λεγόμενά του—³, συνέχισε τὶς σπουδές του στὴ Νάουσα καὶ στὴ Βέροια, καὶ ὄχι στὴν Ἑδεσσα, ὅπως θὰ ἦταν πιὸ φυσικό, ἂν βέβαια ἡ καταγωγή του δενόταν μὲ τὴν πόλη αὐτή.

Ὅμως παράλληλα πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του (1904-1907) προτίμησε νὰ τὰ ζήσει στὴν Ἑδεσσα, κοντὰ στὴ μικρότερη ἀδελφή του, τὴν Ἑλένη Καλτσιάντση, γιὰτὶ τὸ κοινωνικοπολιτικό κλίμα τῆς Νάουσας δὲν πρέπει νὰ τοῦ ἦταν ἰδιαίτερα συμπαθές· μιὰ κατάσταση μάλιστα, πὸν εἶχε σοβαρὰ ἐπιδεινωθεῖ στὴ συνέχεια ἀπὸ τὴν ἔνταση στὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς δυὸ ἀδελφές του Ἀναστασία καὶ Ἑλένη, γιὰ λόγους ἴσως κληρονομικοῦς⁴.

Β'. Ὁ γνωστὸς ὡς Σταῦρος Μπάλ(λ)ιας⁵ ἢ Μπάλλιος⁶, μακεδονομάχος-

1. Ἀνδρεάδης, ὀ.π., σ. 254-255.

2. Β. Θ. Σταυρίδης, Ἡ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, 1844-1923, τ. Α', Ἀθήναι 1970, σ. 149. Ἀγγελόπουλος, Ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος, ὀ.π., σ. 817-818, σμ. 72, καὶ Γλαβίνας, ὀ.π.

3. Ἀνδρεάδης, ὀ.π., σ. 252 καὶ 255.

4. Σὲ ἀκριβὲς ἀντίγραφο μιᾶς ἄλλης μεταγενέστερης ἐπιστολῆς (τοῦ 1904:) τῆς Θεοφανῆς Ἀδ. Στέφου—ὀπου ὑπογράφει τώρα ὡς Φανούλα Γ. Γιαννοπούλου—πρὸς τὸ θεῖο της ἐπίσκοπο, ἀναφέρεται ἐνδεικτικὰ: «Λοιπόν, Σεβαστέ μοι, ὅταν ἦλθε ἡ Μητέρα εἰς τὰ Βοδενά διὰ νὰ σὲ καλοσορίση, ἡ θεία μου δὲν τὴν ἐδέχθη ὡς μεγαλύτερα ἀδελφή... ἠκούον ὅτι τὸ συμφέρον διαστρέφει εὐγενεῖς ψυχὰς καὶ διαλύει καὶ αὐτὴν τὴν ἀδελφότητα».

5. Σαμαρά, ὀ.π. (καὶ ἄλλ. passim).

6. Μαζαράκης-Αἰνιάν, ὀ.π., καὶ Π. Λ. Τσάμης, Μακεδονικὸς Ἀγών,

ὁδηγὸς ἀπὸ τῆ Νάουσα:

1) Ὁνομαζόταν στὴν πραγματικότητα Σταῦρος Στέφου καὶ ἦταν δευτερότοκος γιὸς τοῦ Ἀδάμου καὶ τῆς Ἀναστασίας, τὸ γένος Παπα-Νάννου ἢ Παπαϊωάννου, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ ἐπισκόπου Κίτρος Θεοκλήτου τοῦ Β΄.

2) Τὸ παρωνύμιο Μπάλλ(λ)ιας ἢ Μπάλλιος τὸ πῆρε κανονικὰ ἀπὸ τὸν πρωτότοκο ἀδελφὸ του Γεώργιο¹, ποὺ εἶχε μιὰ τούφα ἄσπρα μαλλιά πάνω ἀπὸ τὸ μέτωπό του².

3) Ἦταν ἓνα «ἄφοβο παλικάρι, ποὺ μὲ ζέση δούλευε ἔτοιμος πάντα γιὰ κάθε ἐπικίνδυνη ἀποστολή»³, καὶ δὲ δίσταζε νὰ κυκλοφορεῖ πάντοτε, ἀκόμη καὶ τὴν ἡμέρα, στὴν πόλη τῆς Νάουσας μὲ τὸ ὄπλο ριγμένο στὸν ὄμο του μέσα σὲ τσουβάλι.

Εἶχε δημιουργήσει πολλοὺς ἐχθροὺς, καὶ μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία—στὰ πλαίσια τῆς προσπάθειας τῶν Τούρκων νὰ ἐπιβάλουν τὴν τάξη—τὸν συνέλαβαν στὰ τέλη τοῦ 1907 καὶ τὸν βασάνισαν ἄγρια στὶς φυλακὲς τῆς Βεροίας· καὶ γιὰ νὰ μὴν τελειώσει στὰ χέρια τους ἀπὸ τὰ σκληρὰ βασανιστήρια ποὺ εἶχε ὑποστῆ, τὸν ἄφησαν νὰ τὸν πάρουν οἱ δικοὶ του στὴ Νάουσα, ὅπου καὶ πέθανε σὲ ἡλικία 36 ἐτῶν (1872-1908).

4) Ὑπῆρχε στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν, ὡς τὸ 1940 καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ Γερμανικὴ κατοχὴ, ἀρχειοθετημένη φωτογραφία του μὲ σχετικὴ μέριμνα τοῦ Καπετὰν Ἀκρίτα (ἀντιστρατήγου Κ. Ι. Μαζαράκη-Αἰνιάνος, ἀργότερα).

Μὲ τὴν εὐκαιρία σημειώνεται ὅτι ἡ φερόμενη ὡς φωτογραφία τοῦ Σταύρου Μπάλλιου στὸ «Σπίτι τοῦ Μακεδονομάχου» (=Μητροπολιτικὸ Μέγαρο τῆς Νάουσας) εἶναι πλαστή, καὶ δὲν εἰκονίζει τὸν τιμῶμενο ἀγωνιστὴ, ἀλλὰ κάποιον—πολὺ νεότερο καὶ σύγχρονο Ναουσαῖο—ὑποτιθέμενο σωσία του.

5) Φαίνεται πὼς εἶναι ἓνα καὶ τὸ ἴδιο πρόσωπο μὲ τὸ Σταῦρο τὸν ὁδηγὸ, ποὺ μνημονεύεται ἀπὸ τὴν Π. Δέλτα στὸ βιβλίο της «Στὰ Μυστικὰ τοῦ Βάλτου»,—ἀφοῦ μάλιστα εἶναι βεβαιωμένο ὅτι «τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι ἓνα αὐστηρὸ ἱστορικὸ ντοκουμέντο»⁴.

Βέροια

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΜΩΡΑΛΙΔΗΣ

Θεσσαλονίκη 1975 (ἔκδ. Ἑταιρ. Μακεδ. Σπουδῶν), σ. 289.

1. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Γεώργιο, ποὺ ἦταν ἱεροψάλτης, ὁ Σ. Μπάλλιος εἶχε καὶ τρεῖς μικρότερες ἀδελφές, τὴ Θεοφανή, τὴ Μαρία καὶ τὴν Ἐριφύλη.

2. Γιὰ τὸ ἐπιθ. μ π ἄ λ ι ο ς (παρδαλός, διάστικτος ἢ μὲ ἄσπρο σημάδι στὸ μέτωπο, ἀσπροκέφαλος), βλ. Α. Γ. Τ σ ο π α ν ἄ κ η ς, Γλωσσικὰ Μακεδονίας, «Ἀρχαία Μακεδονία» I (Ἀνακοινώσεις κατὰ τὸ πρῶτον Διεθνὲς Συμπόσιον ἐν Θεσσαλονίκη, 26-29 Αὐγούστου 1968), Θεσσαλονίκη 1970 (ἔκδ. Ἑταιρ. Μακεδ. Σπουδῶν), σ. 344-345.

3. Σ α μ ρ ἄ, Στοῦ Βερμίου τὴν ἀντάρα, σ. 96, πρβλ. καὶ σ. 149.

4. Β. Λ α ο ῦ ρ δ α ς, Μακεδονικὰ Ἀνάλεκτα (ἔκδ. Ἰδρ. Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου), Θεσσαλονίκη 1980, σ. 89· πρβλ. καὶ Α. Μ π ἔ λ λ ο υ - Θ ρ ε ψ ι ἄ δ η, Μορφές Μακεδονομάχων καὶ τὰ Ποντιακὰ τοῦ Γερμανοῦ Καραβαγγέλη, Ἀθήνα 1984, σ. 17-18.

SUMMARY

I o a n n i s G. M o r a l i d i s, The fighter and guide in the Macedonian Struggle Stavros Ballios and the Bishop Theoklitos II of Kitros.

Written and oral evidence, present us with the following information concerning Stavros Bal(l)ias or Ballios, fighter and guide during the Macedonian Struggle (1903-1908).

a) His actual name was Stavros Stefou, second son of Adamos and Anastasia (born Papanannou or Papaioannou). The cognomen Bal(l)ias or Ballios was given to him through his eldest brother, who had a tuft of white hair (balios means white-haired).

b) His mother was the sister of Bishop Theoklitos Papanannos or Papaioannos of Kitros, originating from Naoussa.

c) He was born in 1872 and died in 1902 in Naoussa as a result of torture he sustained in the Turkish prison of Veroia.